

Metody knihovnické práce (VIKBA04)

3. Legislativa v knihovnách

Martin Krčál

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Brno, 4. října 2013

Právo na informace

Listina základních práv a svobod

- oddíl 2, Politická práva, článek 17
  - ❖ (1) Svoboda projevu a **právo na informace** jsou zaručeny.
  - ❖ (2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně **vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace** bez ohledu na hranice státu.
  - ❖ (5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem **poskytovat informace o své činnosti...**

Úmluva o právech dítěte

- 104/1991 Sb., článek 17
  - ❖ Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají důležitou funkci hromadných sdělovacích prostředků a **zabezpečují dítěti přístup k informacím a materiálům z různých národních a mezinárodních zdrojů**, zejména takovým, které jsou zaměřeny na rozvoj sociálního, duchovního a mravního blaha dítěte a také jeho tělesného a duševního zdraví...
- platnost od 6.2.1991

Zákon o svobodném přístupu k informacím

Zákon o svobodném přístupu k info

- 106/1999 Sb.
- platnost od 1.1.2000
- obsah zákona
  - ❖ povinnost poskytovat info + proces žádosti
  - ❖ zveřejňování info
  - ❖ ochrana info
    - tajné, důležité pro bezpečnost státu apod.

Základní pojmy

■ Povinný subjekt

- ❖ orgány státní a územní samosprávy
- ❖ subjekty definované zákonem
  - subjekty, které rozhodují o právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy
  - pouze v rozsahu jejich rozhodovací činnosti

■ Žadatel

- ❖ fyzická osoba
- ❖ právnická osoba

■ Dálkový přístup

- ❖ dotazy přes internet

Základní pojmy

■ Zveřejněná info

- ❖ může být vždy znovu vyhledána a získána
- ❖ např. vydaná tiskem nebo na datovém nosiči, vystavená na úřední desce, prostřednictvím internetu nebo ve veřejné knihovně,...

■ Doprovodná informace

- ❖ úzce související s požadovanou informací
- ❖ např. údaj o její existenci, původu, počtu, důvodu odepření, době, po kterou důvod odepření trvá a kdy bude znovu přezkoumán,...

Omezení práva na info (§7 - §12)

- utajované skutečnosti ze zákona
- ochrana osobnosti a soukromí
  - ❖ rasa, politická příslušnost, vztah k náboženství, trestná činnost, zdraví, sexuální orientace, majetkové poměry fyzických osob
  - ❖ písemnosti, fotografie, zvukové a AV záznamy osobní povahy (řeší např. zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech)
  - ❖ výjimky: zákon nebo souhlas dotčené žijící osoby

Omezení práva na info (§7 - §12)

- ochrana obchodního tajemství
  - ❖ info označené za obchodní tajemství
  - ❖ ale ne dotace (rozpočty, granty) a hospodaření institucí!!!
- ochrana důvěrnosti majetkových poměrů
  - ❖ info o majetkových poměrech získaných od fyzických osob na základě zákonů o daních, poplatcích, penzijním nebo zdravotním pojištění anebo sociálním zabezpečení

Omezení práva na info (§7 - §12)

■ dalších cca. 10 důvodů

- ❖ porušení ochrany duševního vlastnictví stanovená zvláštním předpisem
- ❖ info o probíhajícím trestním řízení
- ❖ info o rozhodovací činnosti soudů
- ❖ info o plnění úkolů zpravodajských služeb
- ❖ info o přípravě, průběhu a projednávání výsledků kontrol v orgánech Nejvyššího kontrolního úřadu
- ❖ ...

Žádost o poskytnutí info

■ podání žádosti

- ❖ náležitosti (není anonymní)
- ❖ ústně nebo písemně (např. e-mailem,...)
- ❖ podáno dnem obdržení PS
- ❖ do 7 dnů doplnění, žadatel na to má 30 dnů, poté odložení
- ❖ pokud nespadá pod PS, pak do tří dnů oznámí žadateli a odloží
- ❖ jinak do 15 dnů vyřídí
- ❖ o řízení se vede záznam
- ❖ lhůtu lze prodloužit až o 10 dnů v závažných případech, oznámí se žadateli

Žádost o poskytnutí info

■ rozhodnutí

- ❖ náležitosti rozhodnutí
- ❖ do vlastních rukou žadatele
- ❖ možnost odvolat se do 15 dnů (odepření nebo nedostatečné info)

■ odvolání

- ❖ do 15 dnů od doručení rozhodnutí
- ❖ podává se stejnému PS
- ❖ o odvolání rozhoduje nadřízený orgán
- ❖ rozhodnutí do 15 dnů
- ❖ nelze se dále odvolat ⇒ soud

Náklady

- náklady spojené s vyhledáním info a pořízením kopie, platba za nosič (např. vypálení dat na CD)
- úhrada jde do rozpočtu PS
- informace lze podmínit zaplacením

Výroční zpráva

- PS zveřejní do 1. března výroční zprávu
  - ❖ za předcházející kalendářní rok
  - ❖ popis své činnosti v oblasti poskytování info
  - ❖ počet podaných žádostí o informace
  - ❖ počet podaných odvolání proti rozhodnutí
  - ❖ opis podstatných částí každého rozsudku soudu
  - ❖ výsledky řízení o sankcích za nedodržování tohoto zákona bez uvádění osobních údajů
  - ❖ další informace vztahující se k uplatňování tohoto zákona
  - ❖ kapitola s názvem "**Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím**"

Co zákon neřeší

- postup při poskytování informací povinnými subjekty, který je upraven zvláštními předpisy
  - ❖ např. zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
- soukromý sektor

Knihovný zákon

257/2001 Sb.

Zákon ze dne 29. června 2001
**o knihovnách a podmínkách
provozování veřejných
knihovnických
a informačních služeb
(knihovní zákon)**

Knihovní zákon

- platný od 1.1.2002

- novelizace

- ❖ zákon č. 1/2005 - změna zákona o rozpočtovém určení daní a některých dalších zákonů, čl. VI (úprava KZ)
  - §11 – plnění, koordinace a financování regionálních funkcí na kraje, platnost od 3.1.2005
- ❖ 341/2006 – změna knihovního zákona
  - §3, ods. 3 – zrušen (VKIS mohou být poskytovány ode dne zápisu knihovny do evidence ministerstva)
  - §24 - prodloužení lhůty povinnosti připojení k internetu do 31.12.2007
  - §4, ods. 1 a 3 - formální úpravy
  - platnost od 24.5.2006

Knihovní zákon - obsah

- základní pojmy
- systém knihoven
  - ❖ druhy, funkce, role
- veřejné knihovnické a informační služby (VKIS)
- knihovní fond
  - ❖ evidence, ochrana
- sankce

§1 - Předmět úpravy

- zákon upravuje
  - ❖ systém knihoven poskytujících VKIS
  - ❖ podmínky jejich provozování
- ne pro knihovny provozované na základě živnostenského oprávnění

§2 - Vymezení základních pojmů

- knihovna = zařízení
  - ❖ poskytuje VKIS definované KZ
  - ❖ zajišťuje rovný přístup všem bez rozdílu
  - ❖ je zapsáno v evidenci knihoven
- knihovní dokument = informační pramen evidovaný jako samostatná jednotka fondu knihovny
- provozovatel knihovny
  - ❖ fyzická nebo právnická osoba
  - ❖ poskytuje VKIS svým jménem

§2 - Vymezení základních pojmů

■ knihovní fond

- ❖ soubor knihovních dokumentů
- ❖ organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný

■ historický fond

- ❖ knihovní fond s dokumenty do roku 1860
- ❖ nebo jedinečná historická hodnota ve svém oboru
- ❖ nebo jiná zvláštní historickou a kulturní hodnotu
- ❖ nutno vymezit ve statutu knihovny nebo v jiném právním předpisu

■ konzervační fond

- ❖ knihovní fond doplňovaný z povinného výtisku

■ specializovaný fond

- ❖ knihovní fond zpravidla oborového zaměření

§2 - Vymezení základních pojmů

■ meziknihovní služby

- ❖ soubor výpůjčních, informačních a reprografických služeb
- ❖ uskutečňují knihovny mezi sebou
- ❖ cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní dokumenty bez ohledu na místo jejich uložení

■ regionální funkce

- ❖ poskytuje krajská knihovna a další jí pověřené knihovny
- ❖ poradenské, vzdělávací a koordinační služby pro jiné knihovny
- ❖ budování výměnných fondů
- ❖ půjčování výměnných souborů knihovních dokumentů
- ❖ + další činnosti napomáhající rozvoji knihoven a VKIS

§3 - Systém knihoven

- zřízené MK ČR (hlavní knihovny)
  - ❖ Národní knihovna ČR
  - ❖ Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana
  - ❖ Moravská zemská knihovna v Brně

- krajské knihovny – zřizují kraje
  - ❖ Moravskoslezská vědecká knihovna
  - ❖ Krajská vědecká knihovna v Liberci
  - ❖ Krajská knihovna F.Bartoše ve Zlíně
  - ❖ Vědecká knihovna v Olomouci
  - ❖ Studijní a věd. knihovna Plzeňského kraje
  - ❖ Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
  - ❖ a další (seznam na Knihovny.net)

§3 - Systém knihoven

- základní knihovny - zřizují obce
  - ❖ [Knihovna Jiřího Mahena v Brně](#)
  - ❖ [Knihovna Kroměřížska](#)
  - ❖ [Městská knihovna Antonína Marka Turnov](#)
  - ❖ [Obecní knihovna Bařice](#)
  - ❖ a další (seznam na [Knihovny.net](#))

- specializované knihovny
  - ❖ oborově zaměřené
  - ❖ vysokoškolské knihovny
  - ❖ školní knihovny
  - ❖ knihovny muzeí a galerií
  - ❖ zámecké knihovny
  - ❖ ostatní

§3 - Systém knihoven

- knihovny mohou mít i jiného zřizovatele než MK, kraj a obec
- platí pro základní a specializované
- např. spolkové knihovny

§9 - §13 - Druhy knihoven

- definuje hlavní role a funkce knihoven v systému
  - ❖ např. co zajišťuje NKP

§5 - Evidence knihoven

- evidenci vede MK ČR
- návrh na zápis podává provozovatel
- neúplný návrh se vrací k doplnění
  - ❖ lhůta 15 dnů
  - ❖ pak odložen
- pokud zařízení nesplní podmínky KZ
  - ❖ zamítnutí návrhu
- osvědčení od MK ČR
  - ❖ do 15 dnů od doručení úplného návrhu

Obsah návrhu

■ návrh obsahuje:

- ❖ identifikaci provozovatele
  - fyzická osoba (jméno, příjmení, datum narození, IČ, trvalý pobyt)
  - právnická osoba (název společnosti, IČ, sídlo, předmět činnosti)
- ❖ kontaktní údaje – sídlo knihovny
- ❖ název knihovny
- ❖ druh knihovny
- ❖ specializaci knihovny
- ❖ knihovní řád
- ❖ zřizovací listinu nebo statut (jen příspěvkové organizace)
- ❖ výpis z veřejného seznamu (jen právnické osoby zapsané na veřejném seznamu)

§5 - Evidence knihoven

■ změny v evidenci

- ❖ do 30 dnů od změny
- ❖ MK ČR provede změnu v evidenci a vydá knihovně osvědčení
- ❖ to vše do 30 dnů od doručení oznámení

■ vyškrtnutí z evidence

- ❖ rozhodnutím MK ČR
  - pokud knihovna přestane splňovat znaky knihovny dle KZ
  - pokud obdrží oznámení o zrušení knihovny od provozovatele
  - MK ČR v rozhodnutí určí datum výmazu z evidence

§4 - VKIS

- jaké služby **musí** knihovny nabízet
  - ❖ zpřístupňovat dokumenty z fondu knihovny a jiných knihoven (MVS)
  - ❖ poskytovat **ústní** bibliografické, referenční a faktografické informace
  - ❖ zprostředkovávat info z vnějších zdrojů (zejména státní správa a samospráva)
  - ❖ přístup k informacím na internetu
    - podmínka: knihovna musí mít ke zdroji bezplatný přístup

§4 - VKIS

■ jaké služby **mohou** knihovny nabízet

- ❖ poskytovat **písemné** bibliografické, referenční a faktografické informace
  - písemné rešerše
- ❖ poskytování reprografických služeb
  - kopírky, skenery, tiskárny,...
- ❖ kulturní, výchovnou a vzdělávací činnost
  - vzdělávací akce, přednášky na rozvoj IG, autorská čtení, přednášky pro školy, Noc s Andersenem,...
- ❖ vydávání tematických publikací
  - osobnosti regionu, přírodní krásy, památky, historie,...
- ❖ přístup k placeným informacím na internetu (např. EIZ)

Placení za služby

- služby VKIS jsou bezplatné
- výjimky definované v 2. odst.
  - ❖ zpřístupňování A nebo AV obsahu
    - např. hudba na CD, filmy na DVD,...
  - ❖ platba za reprografické služby v rámci MVS, poštovné???
  - ❖ platba za zpřístupnění dokumentů formou MMVS
- jen skutečně vynaložené náklady!!!
- náklady na evidenci uživatelů
  - ❖ platby za registrace

§4 - VKIS

- rovný přístup ke všem službám
- knihovna musí mít **knihovní řád**
  - ❖ podrobnosti VKIS
  - ❖ práva a povinnosti uživatelů a knihovny

§14 - Meziknihovní služby

- žadající x dožádaná knihovna
- požadavky na fond
  - ❖ informace
  - ❖ zapůjčení
- obecná pravidla MVS
  - ❖ lhůty, odpovědnost, evidence MVS
- bezplatné
  - ❖ pouze náklady za kopie a dopravu
- prováděcí předpis pro MVS a MMVS
  - ❖ detailní popis fungování

§15 - Podpora knihoven

- dotace na VKIS od státu
  - ❖ věda a výzkum, nové technologie, síťování knihoven, digitalizace, ochrana fondu, konzervování fondu, zpřístupnění občanům se zdravotním postižením, kultura, výchova a vzdělávání, zajištění regionálních funkcí, výstavba a rekonstrukce knihoven, vybavení knihoven (zabezpečovací zařízení, protipožární systémy), vzdělávání knihovníků, ...
  - ❖ zřízení VISK
- Ústřední knihovnická rada
  - ❖ stanovení priorit
- pravidla poskytování dotací
  - ❖ výše dotací, lhůty,...

§16 - Evidence a revize fondu

- provozovatel musí vést **evidenci**
  - ❖ kontrola záznamů
  - ❖ záruka nezaměnitelnosti k.j.
  - ❖ v praxi přírůstkový seznam
- revize fondu
  - ❖ do 100.000 k.j. = 1x za 5 let
  - ❖ 100.001 - 200.000 k.j. = 1x za 10 let
  - ❖ 200.001 - 1.000.000 k.j. = 1x za 15 let
  - ❖ 1.000.001 - 3.000.000 k.j. = 5% fondu/rok
  - ❖ <3.000.000 k.j. = dle plánu, min. 200.000 k.j./rok
- zápis o výsledku revize
- zvláštní předpis na evidenci a zápis o VR
  - ❖ není předpis pro samotnou revizi ⇔ vlastní zvyklosti

§17 - Vyřazování knihovních fondů

- vyřazovat lze pouze dokumenty:
  - ❖ neodpovídají zaměření fondu knihovny
  - ❖ multiplikáty
  - ❖ opotřebované, neúplné, poškozené
  - ❖ při rušení knihovny
- historické a konzervační fondy
  - ❖ souhlas MK ČR
- povinnost nabídnout (za peníze)
  - ❖ jiné knihovně stejného druhu
  - ❖ školním knihovnám
  - ❖ Národní knihovně (jen při vyřazování z historických a konzervačních fondů)

§17 - Vyřazování knihovních fondů

■ pokud není zájem

- ❖ jiní zájemci (antikvariáty, čtenáři,...)
- ❖ dar
- ❖ likvidace (sběr – až 2Kč/kg papíru)

■ chráněné dokumenty

- ❖ zvláštní právní předpis
- ❖ zákon 97/1974 Sb. o archivnictví, ve znění 343/1992 Sb.
- ❖ zákon 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů

§18 - Ochrana knihovního fondu

- vhodné prostory
- ochranu před
  - ❖ krádeží
  - ❖ poškozením
  - ❖ nepříznivými vlivy prostředí
    - vlhko, teplo, zima, světlo,...
- trvalé uchování
  - ❖ povinnost restaurovat knihovní dokumenty
  - ❖ digitalizace vzácných dokumentů

§19 - Sankce

- nenahlásí změnu údajů, neeviduje poskytnuté MVS, chyby v evidenci, nedostatky při ochraně fondu
  - ❖ MK ČR nařídí odstranění nedostatků a dostatečnou lhůtu
  - ❖ pokud nesplní pokuta od 5.000 Kč do 200.000 Kč
- neoprávněně neposkytne MVS, nevrátí MVS v dohodnuté lhůtě a stavu, nenabídnutí fondu při rušení knihovny
  - ❖ pokuta od 25.000 Kč do 500.000Kč

§19 - Sankce

■ výše pokuty

- ❖ dle rozsahu, závažnosti a následkům

■ řízení a uložení pokuty

- ❖ nejpozději do 1 roku od zjištění porušení ministerstvem
- ❖ nejdéle do 3 let od porušení povinnosti nebo od doby, kdy skončilo

■ uložení pokuty

- ❖ do 5 let od porušení povinnosti nebo od doby, kdy skončilo

§19 - Sankce

- splatnost pokuty

- ❖ do 30 dnů od nabytí právní moci

- vymáhání

- ❖ vybírá a vymáhá MK ČR
- ❖ postupuje podle zákona o správě daní a poplatků
- ❖ pokuty jdou do státního rozpočtu

- opravné prostředky

- ❖ soud

Závěr KZ

- zmocňovací ustanovení
- společná, přechodná a závěrečná ustanovení
  - ❖ lhůty, do kdy musí splnit knihovny podmínky
- zrušovací ustanovení
  - ❖ zrušil se zákon 53/1959 Sb. o jednotné soustavě knihoven (knihovní zákon)
- účinnost
  - ❖ 1.1.2002

Děkuji Vám za pozornost

Martin Krčál
krcal@phil.muni.cz